

Színházunk ügye.

A folyó 1871. évi mártius 4 én omgu gr. Erdődy Sándor v. b. t. tanácsos ur elnökelete alatt a szombathelyi magyar színház építése és alaptőkéjének gyarapítása, úgy a Schwarz Ede m. k. mérnök ur által készített építési terv megvizsgálása tárgyában tanácskozmány tartván, ez a következőképpen folyt le.

Elnöklő gróf ur — a Szombathelyen felállítandó állandó színház ügyét melegen felkarolván, — a Schwarz Ede m. h. mérnök ur által készített építési alaprajzot bemutatá.

Ezen alaprajz szerint a színház mel-
lék épületeivel az illető tulajdonosok által kizárólag színház építésre átengedett 500 [jól térségen állítatnék fel. Az épület egyes részei a következőleg vannak tervezve: a színház-terem 7 öl széles és 9 öl hosszú; maga a színpad 4 öl hosszú; a színház-terem tánczvigalmak és egyéb nyilvános előadásokra alkalmazható, 20 páholyal ellátva. A fő bejárás a rumi utcai országos főutra nyugatnak nyílik, előcsárnok és pénztár szobácskával, s két oldali bejárással. A fő épület északi oldalán egy pipere szoba; egy 5 öl hosszú 3' széles terem a hölgyek számára, egy belső folyosó, és elől két öltöző szoba; a déli oldalán egy pipázó szoba, egy két öl hosszú 3' széles étterem urak számára; lépcsőzet a földalatti lakásba, mely szoba, konyha, kamrából áll; továbbá egy vendéglős számára a földszínen 2 lakszoba. A déli részen fennmaradandó kerti helyiség séta és társalgásra teljesen alkalmas. A teremben földszinti ülőhely 300, áll hely 200, s az 1-ső emeleten 20 páholy 80 személyre, ugyanott támlásszék 12 lenne; a II od emeleten a karzat 208, — s így a nézőtér összesen 800 személyre van tervezve. (E terv a szombathelyi szépitő választmányuak a helyszínen való megvizsgálás végett kiadtván, — ez a homlokzat alá tervezett kocsi-bejárásnál a külső oszlopzatokat feleslegesnek és erkély vagy függő fedél által pótolhatónak találván, — a többire nézve kifogástalannak találta.) Az építkezési költségekre körülbelül 45—50,000 frt kívánatik.

A kiküldöttség azon nézetben van, hogy az építkezésekre szükséges költségeket 10 frtos részvények útján kellene beszerezni. A részvény összeg azért van ily csekélyre téve, hogy mindenkinek lehetőleg alkalom nyujtassék hazafias buzgóságát a színház ügyének pártolásában tanusíthatni. A színházi alaptőke beszerzésére magán adakozások vétetnének igénybe; a megyei bizottmány egyuttal felkérendő: hogy a színház ügyét felkarolva, magáévé tegye, és az alaptőkéhez a rendelkezése alatti pénzalapból egy jelentékeny összeget utalványozzon. a részvényeket a megyei községi elöljárók és bizottmányi tagok közt kiosztva, ezeket aláírás gyűjtésére megbizza, — végre az alaptőkéhez adakozások gyűjtésére a megyei járásbeli fő- és alszolgabíró urakat hívja fel.

Ez alkalommal a kiküldöttség Szombathely város közönségét felhívdónak találta, hogy az építenő színházhoz vezető utakat szabályozza, és a gyalog járdákat mindenkorra járható állapotba helyezze. A küldöttség egyuttal a jövő május havi gyűlésre jelentését befogja adni a megyei bizottmányhoz, melynek lelkes határozata bizalommal váratik.

Ugyanez alkalommal bejelentetet, hogy Gamauf Vilmos felső-cőri gyógyszerész ur, lelkes hazánkfia, t. Takács Lajos első alispán ur által a szombathelyi színház alaphoz 5 ftot adakozott; Nemes Ferencz ur, a csákányi járás szolgabírája pedig a megyei kiadó hivatalnál ugyan e czélra 2 frtot tett le, mely összegek az illető pénztárnak átadatván, fogadják az adakozók a közügy részéről a hálás elismerést. Bár hasonló hazafias példával lépének fel megyénk több lelkes fia is!

Vasmegeyi Lapok 1871. március 26.

1. o.

* Vasmegeyi Lapok 1879. szeptember 7. 1. o.

célja a magyar nyelv terjesztése, a szín-, zene- és dalművészet fejlesztése, a társasélet tökéletesítése, a közművelődés előmozdítása, a közérkölmiség tisztá fogaalma. az intézetnek kiválólag és egyedül magyar nemzeti célokra felhasználása.

A színházi tereben magyar dal, zene, színmű és egyéb nemzeti célú jótékony vagy közérdekű előadások, tánczvigalmak, társas multságok tartása az intézet alapjához adandó méltányos fizetés mellett megengedtetik.

Igaz ugyan, hogy ily nagyszerű vállalatra az eddigi alap oly csekély, miszerint a komoly számító első pillanatra a vállalat kivitelének lehetetlenségét képzeli, de ha Vas megye művelt és lelkes honfiai- és hölgyeinek e nemzeti köz-cél, a magyar nyelv, szellemi élvezet és a közművelődés iránti magasztos részvétét, és áldozatkészségét a tapasztalat alapján mérlegbe veti, — kételye azonnal eloszlik, s a kitűzött célt kivihetőnek, sőt biztosított-nak látandja. — Ezen reményt lények igazolják, hisz az országos magyar nemzeti színház is a hazafias érzelmeiből folyt önkénytes adakozásokon alapszik; a jelen előhaladott korszakban pedig Vas megye közönsége is megérdemli és megbirja, hogy lelkes magyar érzelmeinek örökítésére, utódai művelődésére és multságára egy kizárólag magyar nemzeti színházat emeljen a megye székhelyén a végből is, mert a színművészet időszakonként haladva a lélek nemesbítésére és az élettapasztalatra mindig jótékonyabb befolyást eredményezend. —

Az eddigieket szükségesnek tartottuk tájékoztatásul elmondani. Nincs egyéb hátra, minthogy a nemes közönséget az ügy iránti meleg részvételre ujjalag felkérjük. Bár volnánk képesek a lángoló honszerelem megragadó hangján szólani; bár ez igénytelen felhívás rokonkeblekre találna mindenütt, hogy az érdeklettek között ne legyen senki, a kinek minden nagyért, szépért és jóért epedő lelke a mi vágyainkat ne viszhangoztatná. De minnek a ragyogó ékesszólás, minnek a sürgető

rábeszélés! Ismerjük a közönséget, melyhez szavaink intézvék! Reményeink már is a legszebb jövőt rajzolják elénk, melyben az összes megyei lakosság büszke öntudattal, szívdagasztó örömmérettel mutathatja a világnak azon csarnokot, mely az ő áldozatfilléreiből emelkedett, — hogy tanúságot tegyen a késő ivadéknak is a most élő nemzedék érzelmeinek magasztosságáról, a művészet iránti lelkesedéséről.

Az ember nemcsak a jelenben, s a jelennek él. — Ha igaz, hogy a mult képezi azon alapot, melyre építnünk kell, úgy való az is, hogy a késő jövő számára kell működéseinknek kiterjeszködni. Rövid, kevés becsű azon élet, mit a keskeny sirhalom örökké bezár; de az, ki hatását, egykori létét az unokákkal is érezteti, soha sem leend takarva a feledés fátyolával; gyermekeink követni kész buzgalommal emlegetik az elődök példáját, s a szendergő porok roskadó emlékkövét a hála virágaival fogják megkoszoruzni. —

És e szavak nem hangzottak el a pusztában, mert, habár csak évek múlva, mégis viszhangot keltettek, mely felverv az eszmét szunnyadó álmából.

A nemes cél létesítését ujjában is kitűnő hazafiak vették kezükbe. Gróf Erdődy Sándor ő excellentiája, Takács Lajos első alispán ur más jelesek élén azok, kiknek az ügy körül tiszteletünk és hála-ánk legőszintebb adójával áldozunk.

E nemes lelkeknek köszönhetjük, hogy színházunk ügyét a megye tette sajátjává. Megyei bizottmányunk ugyanis egy korábbi közgyűlésében egy bizottmányt nevezett ki a végre, hogy az a most már nem csupán szombathelyi, de megyei állandó magyar színház felépítése tárgyában javaslatot terjesztszen elő.

E javaslat — amint értesülünk — a küszöbön álló májusi megyei bizottmányi közgyűlés elé fog terjesztetni.

Nevezetes, örök emlékü időpont, mely hivatva van, hogy megyénk lelkes képviselőit a hazafiság útján kivított érdemeit egygyel szaporítsa.

— Az állandó színház ügye. Színházi választmányunk május 20-án délután Takács Lajos ur előklete alatt választmányi ülést tartott. A szinügy barátait tiszta örömmel töltheti el ez ülés eredménye, mert általa is-

mét egy lépést, és pedig nagyfontosságú lépést tettünk a nemes cél elérésére. Határozatba ment ugyanis 3000 db. 10 ftos részvény kibocsátása. A részvények jegyzése és részvényesek gyűjtése céljából ahányi levek fognak kibocsáttatni, melyek az összes megyei és városi tisztviselőkhöz, lelkészekhez, az értelmiség egyéb képviselőibe, egyes községek előljáróihoz megfognak küldetni. Az egyes részvények után egyelőre csak 1 ft. fizetendő be, mely összeg az elnök által a pénztárnokhoz utaltatván, ezáltal a takarékpénztárban helyeztetik el. Az alájegyzési iven egy rovat lesz található azok számára, kiknek anyagi körülményei vagy egyéb viszonyai részvényjegyzését lehetlenítik ugyan, de kik mégis önkéntesnek valamivel áldozni a nemes ügy oltarán. A gyűjtés eredményéről, még azon esetben is, ha az ivenkre misem jegyeztetett volna, a f. évi augusztus 15-éig az elnökséghez jelentés teendő. A részvényjegyzés akkor birand végkötelező erővel, ha a 3000 részvény aláírás útján biztosítva leend. Határozatba ment egyuttal, hogy a helybeli „Széchenyi-alap” adakozói a begyűlt összegnek a színházi alap javára leendő átengedéseért felkérésenek. Fel fognak továbbá adakozásra szállíttatni, megyénk egyes nagyobb birtokosai, a megye, megyénk országgyűlési képviselői, s utóbb maga az országos kormány is.

Vasmezei Lapok 1871. május 25. 2. o. (részlet)

Széll Kálmán utca, 1909. Spiegler Tibor magángyűjteményéből

Szombathely s vidéke közön- ségének.

Ha valaki, úgy mi tartozunk első sorban azok közé, kik nem szeretik, nem szokták a hazafiság nagy nevét derűre borura felhasználni.

Ha valamely ügy támogatását, pártolását kérjük, rámutatunk annak eredményére, realis, valódi értékére, hathatósabb érvelés az minden nagyhangú phrasissnál.

De szó a mi szó, ha nemzeti színészletünk forog kérdésben, akkor, ha más nem is, de magyar önézetünk bizonyosan foglalkozva van.

Kivált itt Szombathelyen, melyről mindig és pedig nagy büszkén azt állítottuk, hogy az a magyar nyelvnek, a magyar szellemnek, a magyar érzelemnek nyugaton a legszélsőbb vérbástyája, végvára.

A mint hogy annak is kellene lenni.

A tapasztalat azonban, fájdalom! sokban más képet mutat.

Szedett-vedett német szintársulat hónapokon át fenn tudja magát tartani, bohócok, költéltánczosok, cseh-angol lovasok zsufolásig megtelt házak előtt mutogathatják léha productioikat.

Most jön egy magyar szintársulat, a melyhez hozzáfoghatót Szombathely több év óta nem látott; s játszik — jobbadán üres padok előtt!

S az a magyar közönség, mely a németeket, cseheket, s tudja isten miféle natiobelieket el tudja s el tudta tartani, épen a magyar hagyná elbukni? Épen a magyar színészet haljon itt éhen, hol az idegen megélt?

Ez gyalázat volna. Hiszszük s reméljük, hogy magyar közönségünk ezt nem fogja magára venni.

Mert hát ki pártolja nyelvünket, vértünkét, ha azt mi magyarok nem tesszük? Van-e számunkra e hazán kívül más hely?!

Vasmegeyi Lapok 1873. május 11. 1. o.

Mozogunk!

E lemondásom azonban csak az elnöki tisztségre vonatkozik. Mint közkatona nem csak meg akarok maradni továbbra is ez ügy szolgálatában, sőt kijelentem: hogy kész vagyok szóval és tettel mindenre, a mit tőlem a vezetők követelni fognak. Csak a vezetés az, a mire, mint viszonyaim közt lehetetlenre, nem vállalkozhatom.

Jeleül annak, hogy mennyire át vagyok hatva az ügy iránti érdekeltségtől, igen tisztelt alelnök ur becses engedelmével elmondom a szinbázra vonatkozó nézeteimet.

A szükséges pénzerő beszerzésére nézve véleményem a következő. Történtek már önkéntes aláírások. Nincs kétségem benne, hogy az illetők készséggel be fogják váltani eme kötelezettségeiket. A városi hatóság sem fogja megtagadhatni nagyobb mérvű segélyezését; mert nem szabad szem elől téveszteni, hogy mindaz, a mi a város emelkedésével jár karöltve, egyuttal kedvező visszahatást gyakorol a város anyagi jólétére is. — A Széchenyi-szoborra a 60-as évek elején egybegyűlt adakozások, ha a szobor a színház előcsarnokában fog felállítani, szintén e célra lesznek fordíthatók. — Azonkívül a megye támogatását is igénybe lehetne venni. Egy állandó magyar színház felállítására és fentartására ott, a magyarság végpontján, a magyar nyelv és nemzetiség szempontjából oly nagy horderóval bír: hogy a megye kezelése alatt létező s a magyar nyelv terjesztésére szánt alap egy részét alig lehetne hivatásának megfelelőbb módon gyűmölcsöztetni, mint ha az a szombathelyi színház céljaira engedtetnék át. — A többi még hiányzó pénzerőt részvények kibocsátása után kellene beszerezni, kimondván azt: hogy a tiszta jóvedelem mindenképp előtérbe részvénytőke 5%-os kamatainak kielégítésére fog fordítottatni. — Van-e alapos kilátás a részvények elhelyezésére a mai viszonyok közt? — ezt nem bírom megítélni a távolból: de arra emlékezem, hogy a

40-es években a fordóházat is részvények útján hoztuk létre; s azt is tudom, hogy a szombathelyi polgárság s a vasmegeyei közönség lelkesedése eddig tulszárnyalta legmerészebb várakozásunkat is.

Köszönetet mondván igen tisztelt alelnök urnak s a színházi választmány minden egyes tagjának azon megtisztelő és lelkeztető bizalomért, a melylyel eddig megtisztoltak, kiváló tisztelettel maradok.

Igen tisztelt alelnök urnak
alázatos szolgálója

Horvát Boldizsár.

Vasmegeyi Lapok 1877. április 22. 1. o.

Ismét néhány szó a színház

Ugyében.

Éhen Gyula.

Nincs magasztos eszme, mely feltétel nélkül és kivétel nélkül találkozzék min denkinek tetszésével, mert habár ellenében eltörpül minden érvelés, és noha az elynek hajolni mindenki kényszerül, elvetve meggyőződést és tiszta lelkesedés sugallatát: alacsony érdekeket uralva veszik oda indoktalanul sokan az önzés születte nyilatkozását, hogy: „az eszme nem jó, nem helyes!”

Ily szomorú és hazafiatlan nyilatkozatok hangzottak el több ajakról 1827-ben a rendek házában akkor, midőn a „Magyar játékszin” megalapítása tárgyában az ország táblabírái tanácskozást tartottak. Ugye volt egyéniség a vaskalapok sorában, ki a valódi honszeretet hevétől áthatva, a szónoklat hatalmának lángpallosával vágta ezét az önzés és hazafiatlanság gatyu növéseit; akadt egy Kőlcsey, ki ostorozó szavakkal állítá a méztelen igazságot a törpe kislelkűség elé, midőn felenyelkedett lelkesedéssel mondá eme szavakat: „Vagy ulán a fősvénység alacsony lelke tartóztat hisza bennünket? Nem, Tek. Rendek! ki mondám a gyűlöletes szót, de hinni nem akarom. A haza kíván, nem vért, nem látártalan feláldozást, csak bőségünk ből kíván valamit, csak feleslegvalónknak

egy részét kívánja; s mi, kik a vendég-fogadás törvényeit gyakran érdemtelenek iránt is, nem minden vesztegetés nélkül gyakoroljuk; mi, kik a Iármás mulatságokban és a kártyaasztal mellett a takarékosság hagyásait olykor-olykor elfelejtjük; mi, kik bizonyos alkalmakkor csillóság által kiismerzeni annyira szeretünk, hogy a kimélést alacsonyásznak fognók tekinteni; mi vonjuk-e be markainkat a nemzetiség közöltára előtt? mi ne tartjuk-e alacsonyásznak itt a kislelkű kimélést?”

Ily szavakkal, ily nemes felindulással folytotta el a lángelkű szónok a megpendített magasztos eszme ócsárló ellene-seinek hangját, s im, az eszme megtestesült, mert nemzetiségünk egy biztos alapköve letétetett: „a magyar játékszin” ol-tára felépült.

Közel öt évtized lezajlott azóta a végtelen időben; sok nyomor, küzdelem jutott azóta e nemzetnek osztályrészül; de éppen a legnyomasztóbb idők tanítottak meg bennünket hálával őrizni meg azok emlékezetét, kiknek önfeláldozó munkássága által birjuk mai nap nemzetiségünk egyik főemeltűjét: a magyar színészetet.

Igaz ugyan, hogy annak idején ennek létesítése egy egész nemzet fenállásának követelményei közé tartozott; de mint akkor felismerte a nemzet jobb része a színművészetben fenállásának egyik hathatós biztosítékát: úgy senkisé megfogja kétségbe vonhatni, miszerint a jelenben ebben birjuk a művelődés és erkölcsi nemesbülés egyik főszekőzét. Mert hiszen hún megőrzött nemzeti kincsünk: az édesen hangzó magyar nyelv a színművészetben nyert — ugyszólván — leg-tökéletesebb kifejezést, mert hisz a kor a társadalom ferde kinövései, félszeg szokása, és a megmetyezett erkölcsiség a színművészetben retteneti egyik kérélehetlen, de igaz bíróját; mely mulattatva tanít meg bennünket ismerni és méltá nyolni: a jót, nemest és a való érdemet!

Mi tehát, kik oly gyakran bizonyítékát adtuk már a szép és nemes iránti lelkesedésünknek, a közvélemény szigorú vádjá és ítélete nélkül nem tehetjük, hogy hideg közönynyel „vonjuk be markainkat” a már sokszor felújított „állandó színház” eszméje előtt. Nem tehetjük ezt azért, mert hisz önmagunkat csak nem akarjuk megfosztani azon eszköztől, mely a közművelődés egyik biztos rugóját képezi. —

Városunk néhány lelkes tagjának kezdeményezése és fáradaalma, többeknek anyagi áldozatkészsége lefektette már az alapot a magasztos eszme létesítéséhez; nekünk tehát könnyű már a feladat, mert kész alpra kell csak építenünk, tehát nincs egyébre szükség, mint a felújított eszme felkarolása; anyagi öröktől függő áldozatkészség és rövid időn büszkén emelkedik városunk falai közt az épület, melynek homlokzatáról hálás emlékezettel olvassa le az utókor a közművelődés érdekében tett áldozatot!

Vasmegeyi Lapok 1876. október 19. 1. o. (részlet)

Az építendő állandó színház ügyéhez.*)

Fontos közművelődési kérdés előtt állunk urain! Gondolkozzanak egy kissé, csakhamar megfognák a hasonlatosságot találni Buda-Pest és Szombathely között. Városunk környékén sok a four és vagyonos földbirtokos, kik bizonyára ritkábban fognának környéküktől távol élvezetet keresni, ha mi nekik itt közelükben olyat nyújthatnánk. A miből aztán az következne, hogy azon pénznek nagyobb része, — mely így elszivárog városunktól, — hozzáuk folyna. Sőt többet is elérnék a szepítések és nemes élvezetnyújtás által; elérhetnék rövid idő múlva azt is, hogy a vidéki vagyonos értelmiség a város felvirágoztatásához tényleg hozzájárulna az által, hogy itt magának lakházakat emelne, s a téli időt inkább itt töltenék, mint falusi magányukban, vagy a sok pénzt nyelő fővárosban. Nézzék meg önök Pozsony és Sopront, s meg fognak győződni állításaim helyességéről.

A mi a városi polgárságot, és a munkás osztályt illeti, erre is szintén illik az, a

mit Buda-Pestről mondtam. Valjon nem válnék-e inkább hasznára polgárságunknak, ha estét néhány krajczárért kellemesen eltölthetné, a helyett hogy korsomák és kávéházakban forintok árán kénytelen a lélekölő unalmat megvásárolni?

Éppen ezen előszámlált okokból szükséges egy jól berendezett, kényelmes, és a mai kor kívánalmainak megfelelő színházat építenünk, s ha ezt tesszük, akkor jó erővel és tehetségekkel rendelkező jó hírű színházak fognak nálunk engedélyért folyamodni, s a fővárosi nevezetességük is gyakran meg fognak vendégeké fordulni deszkáinkon a helyett, hogy — mint eddig — kénytelenek voltunk harmad — negyedrendű vándorszínészekkel, kik a jó ízű terjesztésére vajmi kevés hivatással bírnak, megelégedni.

Hogy egy állandó színház felállítása legfőképp közművelődési szükség is, azt tudja mindenki, azért ennek hangsúlyozását feleslegesnek tartom e helyütt; ezután csak oly indokokat hoztam fel, a melyek városunk felvirágoztatására, és polgárai erkölcsének nemes irányban leendő vezetésére nevezetes tényezőkkül szolgálnak.

Annyi bizonyos, hogy mindenki, aki városunk jövőjét szíven hordja, át van hatva szavaim igazságáról. „Igen, de itt színház sokba kerül, feltéve hogy elég pénzzel rendelkezne, hova építenék? — hiszen helyünk nincs; valamely limbusha csak nem temethetünk akkora tőkét, melyet egy állandó színház felállítása igényel!” fognák sokan mondani. Jelen felszólamlásomnak éppen az a célja, hogy kedves polgártársaim elé egy oly tervet terjeszsek, melynek kivitele sem nagy áldozatba nem kerül, se nem fog limbusha építeni.

Kétségtelen az, hogy egy állandó színház-épületnek a város díszét kell képeznie, azt tehát félreeső helyre építeni égbekiáltó bűn volna. Nekünk hála Isten ma még van oly helyünk, melyhez hasonlót szerzeni ezen kívül sem most, sem a távol jövőben semmi árért sem leszünk képesek. S ez a Kitzlingstein féle ház.

A telek megvolna tehát — elvben, — most áttérek tervem kiviteli módzataira.

A Kitzlingstein házát elbontván, az Údvárdynéféle ház és az új színház közti egy 3—4 öl széles utcát kell hagyni azért, hogy így az új színház külön állván, a földszinten köröskörül boltokat lehet alkalmazni, mely körülmény fontos arra nézve, hogy az új épület lehetőleg jövedelmezővé tételhetnék, s hogy e szerint kivihetősége a lehetőség határain túl ne essék.

Az első emelet a színházhoz szükséges helyiségeket foglalná magában, melyek akkorak legyenek, hogy városunk jövőjébe li növekedésének esetében az akkori szükségletnek megfelelhessenek.

A mi a színház belső felszerelését illeti. — u. m. páholyok, zártzsekek stb. — azokat most egyelőre csak a mai igények és pénzerőhöz mérten rendezném be, fen hagyva a lehetőséget a későbbi bővítéshez.

A kivitel lehetőségének bebizonyítására álljon itt két módozat. —

Köztudomású dolog, hogy a város a Kitzlingstein féle telket azért vásárolta meg, hogy a tervezett városházat oda építse. A szándék helyes lett volna annyiban, a meny nyíben Szombathely ezen legszebb telke csakugyan megérdemelné, hogy egy középület díszítse. De a terv ismert okokból eljuttatott, s most eladani szándékoltatik.

Jól gondolja meg a városi közönség, hogy mit mivel e telek eladásával! — Eladni hiszen könnyű, de ily helyet aztán ismét szerezni nem tartozik a lehetőségek közé, mert absolute nincs.

Az bizonyos, hogy ezen telket szép pénzért el lehetne adni, s a város nyerhetne rajta rébány ezor forintot; — ámde a városi képviselő testületnek — mint ilyennek nem a nyereszkesedés, hanem a város érdekeinek ápolása — a feladata, mely feladat megvalósítására oly szép alkalom nyujtatik tervem elfogadása által, miszerint a városi képviselő testület, ezen terv elfogadásával magának a legszebb, és maradandóbb emléket emelné a halás útkör előtt is.

Hogy számításainkat meglehetősen pontossággal megtehettük, szükségesnek tartottam e végre egy terv-vázlatot készíttetni, mire Voyta Adolf építész barátom teljes készséggel — minden díjazás nélkül azonnal ajánlkózott. A tervek kezeim közt vannak, mikből kiderül, hogy annak helyreállítására — a színház belső felszerésén kívül mintegy 65,000 frtba kerül.

Ezen terv szerint az új színház egy 21 $\frac{1}{2}$ hosszú 9' széles térséget igényel. A földszinten az Uri utca felől van a főbejárás, mely egy előcsarnok — melynek hátulsó falában elhelyezett fülkébe jöhetnek gróf Széchenyi I. szobra — vezet, melyből a fölépcsőn az első emeletbe — a színházi helyiségekbe juthatni. Az új utcából is van egy bejárás egyenesen a fölépcsőhöz. A színházi személyzet és a II. emeleti karzat közönsége részére a bejárás a szeglet felől van téve. Ezek képezik a színházhoz tartozó helyiségeket földszint; — a többi rész 13 boltra van osztva, mely boltok összesen közel 4000] láb vízszintes felülettel bírnak.

Ha a fő lépcsőn az első emeletbe jutunk, belépünk egy 6 öl hosszú, mintegy 2' széles díszes előcsarnokba, melynek utcafelőli falánál a ruhatár van elhelyezve. — innét jobbra. az új utcái sarkon a buffet, a főtér felül pedig egy 6' hosszú, s mintegy 16 láb széles elegans Foyer van elhelyezve. :

Az előcsarnok végében 6 lépcső vezet az színház lejtős földszintjére — Parquette — melynek közepén 12 sor zártzsekké 168 ülésel jobbra s balra, a Prosceniumtól kezdve 6—6 földszinti páholy van elhelyezve. A középről hiányzó 8 páholy helyét 3 sor pad foglalja el mintegy 100 számozott ülésel, melyek mögött még elég álló hely van 100 nézőre.

A páholyok mögötti 2 sarokban vannak lépcsők elhelyezve melyek az első emeleti páholyokhoz vezetnek és veszedelm idején a II. emeleti nézők részére is nyitva állhatnak.

A szinpad felőli 2 sarokban mindegyik emeleten water-closettek tervezettek.

A Proscenium előtt van egy 4 öl hosszú 1 öl széles orchestre.

A szinpad függőnyvnyílása 24' széles mélysége 26 láb. magassága 22 láb.

A szinpad deszkáinak magassága a Parquette elejétől 3 $\frac{1}{2}$, az orchester padlójától 4 $\frac{1}{2}$.

A szinfalak mögött a páholyok felüli rész 2 sarkában 2 csiga lépcső van helyezve, melyek egyike a színészek, másika a II. emeleti nézők használatára tervezettek.

A szinpad végében van egy öltöződő szoba férfiak, egy a nők számára és 1 könyvtár, melyek felett a ruhatárak vannak elhelyezve.

Az auditorium első emeletén 20 páholy zárja be a nézőkört, mindegyike elég tágas 5 néző befogadására.

A második emeleten a páholyok felett 2 sor ülés mintegy 230, s mögötte elég hely van 150 néző számára, van a II. emeleten még egy 5 szobából, egy konyhából álló lakás is.

Most már az a kérdés, vajlon mit jövedelmezne ezen épület!

Ha a boltok térorsszegét 4000] lábra vesszük, s azok bérét mindegyiknek felülete szerint határozzuk meg, általában felvehetjük, hogy minden] láb 1 ft. 50 krt jövedelmezne, e szerint a boltok mintegy 6000 frtot hoznának.

Ha a színházat ugy rendezük be, hogy ott táncvigalmakat is tarthassunk, — egy tételre csak 4 táncvigalmat számítva, abból mintegy 400 frtot vehetünk fel jövedelmünk rovataiba. Azonkívül számításba lehet vevünk a nálunk minden évben megforduló gymnasztaák, búvészek, zeneművészeket, kik után a jövedelmet ismét mintegy 200 ftra bátran felvehetjük, hozzá adva ezekhez a színészek által fizetendő mérsékelt díjat p. o. 5 vagy 10 frtot egy egy előadásra, melyre 100 napot számítva, évenként mintegy 5—600 frtot tesz, s így lehetni nagyobb családás nélkül a jövedelmet legalább 7000 ftra. Holzheim K.

Egy nagy lépéssel előbbre!

A Szombathelyen felállítandó „Vasme gyei nemzeti magyar színház” ügyével foglalkozó ideiglenes választmány gyűjtőbizottsága, s az ennek kebelében alakult végrehajtó bizottság egy kérvényt nyújtottak be Vas megye közönségéhez, melyben a színház javára a francia sarzalapból 15.000 forintnak megszavazását kérik.

E kérvény a megye köztörvényhatósági bizottságának november 20-án tartott gyűlésén került tárgyalás alá.

A kérvény előterjesztése után az állandó választmány véleménye olvastatott tel.

Az állandó választmány azt véleményezi, hogy mielőtt a segély megszavaztatnék, utasítsák az ez ügyben korábban kiküldött bizottság egy költségvetés és terv benyújtására, s azon felül hívassék fel a nemesi pénztárt kezelő választmány, hogy véleményes jelentést tegyen.

Mindenek előtt megjegyzendők tartjuk, hogy a gyűlésteremben nem akadt olyan, ki a színház ügye iránt a legmelegebben ne érdeklődött volna, mind a mellett, tekintettel a segélyezés módja és idejére, a vélemények két részre oszlottak.

Az egyik rész pártolta az állandó választmány véleményét, míg a másik ebben az ügynek csak elhuzódását, eshetőségeknek való kitevésését látván, az irányban szólalt fel, hogy a kért segélyösszeg azonnal megszavaztassék.

Azok között, kik ez irányban beszéltek, első szóllalt fel dr. Kuncz Adolf, világosan fejtegetvén az ügy állását, s meggyőző érveivel hangos helyeslés zajt keltvén fel a teremben jól esik constátálhatnunk, hogy Kuncz ur érdemeit nem muló betűkkel fogja megőrizni színházunk története.

Eredics Ferencz ismert szónoki tehetségével, a lángoló hazaszeretetet s magasabb lelkesülés utatórtó melegével támogatta Kuncz Adolf nézeteit.

Szólltak még a kérvény mellett Széll Ignác és Károlyi Antal éppen oly lelkesen, mint amily meggyőző érvekkel.

Az állandó választmány véleményének

fontartását Reiszig Ede, Radó Kálmán és Ajkás Károly védték.

A hosszabb eszmecsere után az előnkli főispán kimondta a határozatot: Vas megye köztörvényhatósága a Szombathelyen felállítandó „Vasme gyei nemzeti magyar színház” építésének céljaira a kért 15 000 forintot megszavazza, s utasítja a nemesi pénztárt kezelő választmányt, hogy a megszavazott összeg folyóvátételese céljából a jövő január havi közgyűlésre kellő jelentést tegyen.

És ez által állandó színházunk ügye egy nagy lépést tett előre.

Vas megye közönsége ismét tényes tanúságát adta annak, hogy mily nemesen tud hazafias czélokért lelkesülni.

Polgártársak! itt a lelkesítő szép példa!

A mit a megye közönsége testületileg tett, tegye azt aránylag minden egyes polgára e megyének, s akkor azután színházunk, mint édes hazai nyelvünk mivelője és terjesztője, mint az izlés és szépérzék iskolája, rövid idő múlva fenn fog állni!

—h.

Szombathely, 1878. augusztus 9.

Ha a vidéki Szombathelyre jön, s utja Széchenyi téren vezetí át, meglepetve áll meg s érdeklődéssel szemléli az ott folyó építkezéseket.

Munkás lányok sűrűgnék-forognak, ú gyes kezek igyekezettel raknak téglát téglára, s a keresztül-kasul vonuló falak már-már jóval fellebb emelkedtek a föld színénél.

Igen, az ott jobbról az új városháza, ez pedig itt balról, az Uri-utca során a magyar nemzeti színház lesz.

Régi óhajtatunk tehát a teljesülés útjában van.

Ott emelkedik színházunk városunk büszkeségére, s egyuttal büszkeségére a megyének is, melynek Szombathely a székhelye, s mely az épület felállításához oly nemes lelkű bőkezűséggel járult.

Hány népesebb és gazdagabb városa van a hazának, mely állandó színházzal nem dicsekedhetik!

És Szombathelynek lesz nem sokára!

Hála érte Vas megyének, Vas megye és városunk lelkes lakosságának!

A lelkesülés a szent nemzeti ügy iránt krajczárja krajczárt, forintra forintot hordott össze, s megteremté az alapot, melylyel az építéshez leheté fogni.

De ez alap minden jó igyekezet mellett sem érhető el azon magasságot, hogy az összes költségeket fedezhetné, hiányzik még abból jó formán.

S a meglevő alap is azon mértékben kimerül, amint a talak magasabb és magasabbra emelkednek.

Itt tehát az ideje, hogy a hazafias érzelem tüze ismét lánggra gyuljon.

Vasme gyei Lapok 1878. augusztus 11. 1. o.

Színházunk ügye.

Színházunk ideiglenes nagyválasztmánya fontos ülést tartott febr. 11-én.

Volt már alkalmunk ez ülés lefolyásáról egyet-mást közölni, mégis, tekintettel ezen ülés tárgyainak fontosságára, kötelességünknek véltük eleget tenni, ha az ide vonatkozó jegyzőkönyvet egész terjedelmében közzé teszük:

Jegyzőkönyv. Felvétellett a szombathelyi állandó magyar színház ideiglenes választmányának Szombathelyen 1881. évi február hó 11-én tartott üléséből.

Jelenvoltak: Méltóságos Takács Lajos főispán ur elnökléte alatt: Száll Ignác h. elnök, Haiden Imre, Kunc Adolf, Egervári Miklós, Reiszig Ede, Grimm Károly, Markovits József, Ehen Gyula, Gaár Frigyes, Reitermayer József, Szabó Ferencz, Hutter Ferencz, Treiter József, Hetey József, Mayer József és Károlyi Antal választmányi tagok, és Hausmann Alajos budapesti műegyetemi tanár és építési művezető.

Elnök ur üdvözölvén a megjelent tagokat az ülést megnyitja, egyszersmind felhívja a választmányt, hogy miután Balogh Gyula választmányi jegyző ur betegsége miatt meg nem j lehetett, ezen ülésre helyettes jegyzőt válasszon, mely felhívás folytán jegyzővé Károlyi Antal választatott meg.

Hausmann Alajos művezető ur a már teljesen befejezett színházi építés és felszerelésről a végszámadást — az összes számadási iratok és építési rajzok bemutatása mellett előterjeszti. Ezen végszámadás szerint az építési és felszerelési költségek három osztályba soroztatnak. Első osztályba közvetlenül az épületet terhelő s a tulajdonképeni építési munkák után fizetett költségek, melyeknek főösszege 46587 frt. 5 kr-ra rug, s mely költségek az eredeti költségvetésben 39,258 frt 98 krban voltak előirányozva. Ezen 7326 frt. különbözet indoklásául művezető ur következő körülményeket hozza fel: 1-ször mivel az alapfalakat — a talaj előre nem láthatott minőségénél fogva sokkal mélyebbre kellett lerakni mint eredetileg tervezve volt, mi a kőművesmunka tételeit nem kevésbé emelte; 2-szor az eredetileg cserépre tervezett tetőzet választmányi jóváhagyás mellett palával lett fedve, és végre 3-szor növelte ezen rovat költségeit ezen körülmény, hogy az összes színpadfalag, a zsinórpadlás ács és lakatos munkái, valamint a villámhárító is ezen költség csoportjánál számoltatott el, holott e kiadások már nem az építéshez, hanem a felszereléshez tartoznak, úgy hogy a tulajdonképeni építési költségei csak 5% tölival muljék felül az előirányzatot, mely túllépés előre nem látható körülmények miatt rendszeren minden építésnél előfordulni szokott.

A második költség csoportba tartoznak a berendezési és felszerelési költségek, mint nézőtér és színpad felszerelése, világítási, fűtési és vízvezetési készülékek, butorok, szövetek, kárpitok stb. ára, mely költségek összesen 14232 frt. 5 kr-ra rugnak.

A harmadik csoportba végre azon költségek soroztattak, melyek az építés üzleti oldalára vonatkoznak, mint postadíjak, nyomtatványok, művezető díj, mely költségek összesen 2238 frt. 5 krból állanak.

Ezek szerint egybevetve a három költség csoportot a színház építése és teljes felszerelésének költségei 63,057 frt. 15 kr-ra rugnak, melyből eddig elé fedezetet 52,239 frt 82 kr. minek következtében marad még fedezendő költség 10,817 frt 33 kr.

Művezető ur megköszönné a benne helyezett bizalmat, az összes iratokat az ülés színein átadja, és magát az építkezésre vonatkozólag a további felelősség terhe alól felmenteni kéri.

A nagy gonddal és pontossággal összeállított végszámadást a választmány egyelőre tudomásul veszi, és azon felhívással adja ki Reiszig Ede, Bárdossy István, Németh Imre választmányi tagoknak és Verdy György megyei főszámvívő uraknak, hogy azt tüzetesen átvizsgálván, az eredményről mielőbb jelentést tegyenek, kik egyszersmind felkéretnek, hogy vizsgálatukat az összes pénzkézrelesre; különösen a foganatosított sorsjátékra és a letett ovadékpénzekre nézve is jelentést tegyenek. Művezető urnak felmentvényére nézve csak a kiküldött számvizsgáló urnak jelentésének beérkezéével fog a választmány határozni, addig is azonban nem mulaszthatja el őszinte elismerését és köszönetét szavazni Hausmann Alajos művezető urnak azon érdeméért, melyeket az építés körül úgy az épület művészi tervezete, mint ennek szakavatott és lelkiismeretes kivitele által szerzett, s mely érdemeit a választmány jegyzőkönyvébe foglaltatni határozattak.

Miről Reiszig Ede, Bárdossy István, Verdy György, Németh Imre számvizsgáló kiküldött bizottsági tagok és Hausmann Alajos műegyetemi tanár és művezető ur végzésileg értesítettnek.

(Vége kör.)